

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ร้อยกรอง เป็นคำที่สำนักวัฒนธรรมทางวรรณกรรม ได้บัญญัติขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2485 เพื่อใช้เรียกรวมกรรมประเภทที่มีลักษณะบังคับในการแต่ง หรือมีการกำหนดคณะเข้าคู่กับคำว่า ร้อยแก้ว (ระเบียบ นาคทรพ 2520 : 209) ร้อยกรอง หมายถึง โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ซึ่งมีถ้อยคำที่นำมาประกอบประพันธ์กันมีขนาดมาตรา เสียงสูงต่ำ หนักเบา และสั้นยาว ความแบบรูป (Pattern) ที่กำหนดไว้ แบบรูปที่กำหนดนั้นมีมากด้วยกัน ไม่จำเป็นต้องมีเฉพาะแต่ที่กำหนดไว้ในตำราซึ่งว่าด้วยการแต่ง โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน หรือฉันทลักษณ์ (เสฐียรโกเศศ 2515 : 9) ดังนั้นร้อยกรองในปัจจุบันจึงมีความหมายรวมถึง งานประพันธ์ที่เขียนขึ้นโดยมีฉันทลักษณ์ทุกรูปแบบ ได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย บทเห่ ลำนำ และ ยังรวมความไปถึงงานประพันธ์อีกประเภทหนึ่ง ซึ่งได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศ ได้แก่ กลอนเปล่า (Blank Verse หรือ Free Verse) (จิตรลดา สุวัคคิภูต 2526 : 84)

กลอนเปลามีลักษณะที่สำคัญดังนี้คือ (พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ 2522 : 131)

1. ไม่มีฉันทลักษณ์ที่แน่นอน แต่ที่เรียกว่า กลอน เพราะเขียนเป็นวรรค ๆ บทหนึ่งมีกวีวรรคก็ได้ แต่ที่นิยมกันประมาณ 4 - 7 วรรค และมีสัมผัสบ้าง อาจจะเป็นสัมผัสใน ที่เป็นสัมผัสสระ หรือสัมผัสพยัญชนะ หรือ สัมผัสนอกที่เป็นสัมผัสสระ
2. เน้นความคิดที่ผู้เขียนแสดงออกเป็นสำคัญมากกว่าความไพเราะ ด้ยการใช้ถ้อยคำและสัมผัส
3. กลอนเปล่าในสมัยปัจจุบันมักไม่คำนึงถึงสัมผัสเป็นเรื่องสำคัญ เพียงแต่เขียนเป็นวรรค ๆ บท ๆ เท่านั้น เพื่อแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

ด้วยเหตุที่วรรณกรรมร้อยกรองไทยในอดีตมีความงดงามในด้านภาษา เสียง ความหมาย และเครื่องคิดในคำฉันทลักษณ์ตลอดมา ทำให้กลอนเปล่าถูกโต้แย้งว่าค้อยคุณค่า ไม่ประเทืองปัญญา กลุ่มกวีรุ่นเก่าผู้เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์วรรณกรรมร้อยกรอง และนักวิชาการศึกษาค่างพากันให้ความสนใจ ด้วยเกรงว่าฉันทลักษณ์แบบเก่าของวรรณกรรมร้อยกรองจะหายไป ใ้มีการจัดการประชุมทางวิชาการ การสัมมนา และการอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอย่างกว้างขวาง เช่น เมื่อต้นปี 2529 มีการสัมมนาเรื่อง "ทิศทางร้อยกรองไทย" ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี วันที่ 14 - 15 เมษายน 2529 คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดการประชุมทางวิชาการเรื่อง "ภาษาบาลี และสันสกฤตในวรรณคดีไทย" ซึ่งมีการอภิปรายถึงการใช้คำของกวีรุ่นใหม่ในกลอนเปล่าด้วย และวันที่ 25 ตุลาคม 2529 สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้จัดให้มีการอภิปรายในหัวข้อ "บทกวีและเรื่องสั้นของคนรุ่นใหม่" การประชุม สัมมนา และอภิปรายทุกครั้งทางปฏิเสธกลอนเปล่าตลอดมา

ในขณะที่กลอนเปล่าถูกโต้แย้งจากกวีรุ่นเก่า และกลุ่มเคร่งฉันทลักษณ์อย่างรุนแรง กลอนเปล่ากลับได้รับความสนใจจากกลุ่มวัยรุ่น หรือ เยาวชนอย่างมาก โดยเห็นได้จากคอลัมน์ยอดนิยายในนิตยสารที่หนุ่มสาวนิยมอ่าน เช่น แพรว เปรี้ยว ลลนา คือคอลัมน์กลอนเปล่าที่ผู้อ่านวัยรุ่นส่งผลงานของตนมาร่วมลงตีพิมพ์เผยแพร่ในนิตยสารสำหรับวัยรุ่นชื่อใหม่ ๆ ที่พิมพ์ออกจำหน่ายในระยะหลัง ค่างพากันเปิดคอลัมน์อย่างขาดไม่ได้ เช่น วัยฝัน วัยหวาน หอยที่ รถไฟคนตรี นอกจากนั้นในปลายปี 2526 มีนิตยสาร สุ้ย้น ซึ่งเป็นนิตยสารที่รวบรวมกลอนเปล่าออกสู่ตลาดเป็นฉบับแรกและครั้งแรกของประเทศไทย และที่สำคัญคือก่อนหน้านี้ไม่นานนักบรรคาสำนึกพิมพ์โอศุครวณว่าบทกวีชายไม่ได้ แค้นคัมภีร์หนังสือชายก็ในเดือนกุมภาพันธ์ 2527 ให้คำตอบใหม่ ว่าหนังสือชายที่ฉบับที่ 1 และ 2 ประจำเดือนนี้เป็นกลอนเปล่าและกึ่งเปล่า ของปะการังและลูกน้ำ ("ขบวนการกลอนเปล่า" 2527 : 24 - 25) ในช่วง 3 - 4 ปีที่ผ่านมา วรรณกรรมประเภทกลอนเปล่า ได้รับความนิยมในหมู่วัยรุ่นอย่างสูง กลอนเปล่าไม่เพียงมีอิทธิพลต่อตลาดหนังสือเท่านั้น ยังมีผลมากพอที่จะดึงดูดใจให้กวีบางคนที่เคยแนบแน่นอยู่กับฉันทลักษณ์ให้หันเหมาสนใจเขียนกลอนเปล่าด้วย (กานทิ ๓ศรีทรา 2530 : 38)

ในปัจจุบันหนังสือกลอนเปล่าแพร่ขยายไปสู่ผู้อ่านที่เป็นเยาวชนอย่างมาก จากการทำ
 วิทยุวิจัยไต่ถามการสำรวจตลาด สัมภาษณ์ผู้ขาย และสำนักพิมพ์ ไต่ถามคอบที่ตรงกันว่ากลุ่มเป้าหมาย
 ใหญ่ของหนังสือกลอนเปล่าคือ เยาวชน และเป็นที่น่าสนใจกว่าขณะนี้หนังสือกลอนเปล่าไม่ได้มี
 จำหน่ายเฉพาะที่ร้านขายหนังสือเท่านั้นแต่มีวางขายในร้านขายของสำหรับวัยรุ่น (Gift Shop)
 และตามห้างสรรพสินค้าเกือบทุกแห่งด้วย นับว่าในปัจจุบันกลอนเปล่ามีที่ทาง มีเวทีที่แน่นอน
 ในวงการอ่านการเขียนบ้านเรา แนวโน้มนี้ควรเป็นที่น่ายินยินคึกมากกว่าความกังวล เพราะใน
 ขณะที่สื่อมวลชนแขนงอื่น ๆ อาทิ วิทยุ โทรทัศน์ วิกิตทัศน์ เข้ามามีบทบาทในสังคมไทย ทั้งสังคม
 เมือง และสังคมชนบทมากขึ้นทุกที การที่มีเยาวชนจำนวนหนึ่ง รักที่จะศึกษ เขียนและอ่านกลอนเปล่า
 เป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนและให้กำลังใจกัน แม้ว่ากลอนเปล่าจะเข้ามาปรากฏโฉมในคอสมันท์บ้านเรา
 มาหลายสิบปี แต่ก็คงจะเป็นพัฒนาการที่ไม่สู้ค่อเนื่องนักเพราะขาดการส่งเสริม (ชลธิรา สักยาศึกษา
 2530 : 39) จึงเป็นเรื่องที่ควรให้การส่งเสริมและศึกษา โดยเฉพาะในปัจจุบันมีการจัดพิมพ์
 หนังสือกลอนเปล่าอย่างแพร่หลาย สำนักพิมพ์ต่าง ๆ ใต้นายลงงานของนักเขียนกลอนเปล่ามาจัดพิมพ์
 ออกจำหน่ายในขนาดรูปเล่ม และเนื้อหาต่าง ๆ กัน จึงสมควรที่จะศึกษาเนื้อหา และการจัดพิมพ์
 หนังสือกลอนเปล่า นอกจากนั้นการศึกษาเนื้อหาของหนังสือกลอนเปล่านี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการ
 เลือกหนังสือที่ดีเข้าห้องสมุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจจำนวนหนังสือกลอนเปล่าซึ่งจัดพิมพ์ในประเทศไทย ในช่วงระยะเวลา
 4 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2526 - 2529
2. เพื่อศึกษาเนื้อหา และการจัดพิมพ์หนังสือกลอนเปล่า

แนว เหตุผล

สำนักพิมพ์ต่าง ๆ ใ้จัดพิมพ์หนังสือกลอนเปล่ามากขึ้นในช่วงระยะเวลา 4 ปี ตั้งแต่
 พ.ศ. 2526 - 2529 โดยมีการจัดพิมพ์ในลักษณะสวยงาม ดึงดูดใจ สามารถอ่านเข้าใจง่าย
 และมีเนื้อหาหลากหลาย เช่น เนื้อหาแสดงอารมณ์และความรู้สึก เนื้อหาแนวจิตวิทยา

เนื้อหาแสดงสภาพสังคมและการเมือง เนื้อหาสะท้อนชีวิต เนื้อหาศาสนา เนื้อหาปรัชญา และเนื้อหา
อื่นนอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้น

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาหนังสือกลอนเปล่าในค่านจำนวน การจักพิมพ์ และเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือ
กลอนเปล่าในช่วงระยะเวลา 4 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2526 ถึง 2529 ซึ่งมีปริมาณการพิมพ์และจำหน่าย
มาก โดยการศึกษาจากกลุ่มประชากรคือ หนังสือกลอนเปล่าที่รวบรวมจากห้องสมุดต่าง ๆ
ร้านจำหน่ายหนังสือ และสำนักพิมพ์ต่าง ๆ เช่น สุพันธ์ วัฒนา กงกมล แทน ฯลฯ จำนวน 214
เล่ม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้การสัมภาษณ์ ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ
สำนักพิมพ์ จำนวน และรายชื่อของหนังสือกลอนเปล่าที่จักพิมพ์ พร้อมทั้งรวบรวมตัวเล่มของ
หนังสือกลอนเปล่าจำนวน 214 เล่ม มาวิเคราะห์ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ขั้นตอนการวิจัย

1. สำรวจรายชื่อ และรวบรวมหนังสือกลอนเปล่าที่จักพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2526
ถึง 2529 จากห้องสมุด ร้านจำหน่ายหนังสือ และสำนักพิมพ์ต่าง ๆ
2. ศึกษาความเป็นมาของหนังสือกลอนเปล่า ตลอดจนสภาพการณ์ของวงการหนังสือ
กลอนเปล่าในปัจจุบัน จากเอกสาร วารสาร สิ่งพิมพ์อื่น ๆ รวมทั้งวัสดุไม้พิมพ์ทั้งภาษาไทย
และภาษาต่างประเทศ
3. ศึกษาการกำหนดเนื้อหาและการจักพิมพ์หนังสือกลอนเปล่าจากเอกสารต่าง ๆ
เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเกณฑ์วิเคราะห์หนังสือกลอนเปล่า
4. อ่านหนังสือจากกลุ่มประชากรที่ละเล่ม ลงรายการบรรณานุกรมลงในบัตร
5" x 8" แล้วเขียนบรรณนิทัศน์

5. นำข้อมูลเนื้อหาที่ได้ไปสร้างเกณฑ์ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการเขียนและจัดพิมพ์หนังสือกลอนเปล่าจำนวน 12 ท่าน ตรวจสอบพิจารณา ปรับปรุงแก้ไข นำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงเกณฑ์ และนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6. อ่านหนังสือเป็นครั้งที่ 2 โดยครั้งนี้อ่านอย่างละเอียด พร้อมทั้งศึกษารายละเอียดลงในตารางการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วอ่านทบทวนอีกครั้ง เพื่อความถูกต้องยิ่งขึ้นในการนับรอยคะแนน

7. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์

8. สรุปผลการวิเคราะห์และนำเสนอในรูปของตาราง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงจำนวน เนื้อหา และการจัดพิมพ์หนังสือกลอนเปล่า ในช่วงเวลา 4 ปี (2526 - 2529) อันเป็นช่วงเวลาที่มีการตื่นตัวมากในด้านการจัดทำหนังสือกลอนเปล่า

2. ผลการวิจัยเป็นแนวทางแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำหนังสือกลอนเปล่าทั้งผู้แต่ง ผู้แปลและผู้จัดพิมพ์ ให้พยายามเลือกเขียน เลือกแปล และเลือกพิมพ์ หนังสือกลอนเปล่าที่มีคุณค่าและสาระ

3. ผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางสำหรับบรรณารักษ์ และผู้สนใจทั่วไปในการพิจารณาเลือกซื้อหนังสือกลอนเปล่า

คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

หนังสือกลอนเปล่า หมายถึง หนังสือที่รวบรวมคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองที่ไม่มีฉันทลักษณ์ หรือมีฉันทลักษณ์ที่ไม่แน่นอน ทั้งที่เขียนโดยนักเขียนชาวไทย และที่แปลมาจากงานของนักเขียนต่างชาติ ในภาษาอื่น ๆ กลอนเปล่ามีลักษณะที่สำคัญคือ ไม่มีฉันทลักษณ์ที่แน่นอน การแต่งเน้นความคิดที่ผู้เขียนแสดงออกเป็นสำคัญ มากกว่าความไพเราะด้วยการใช้ถ้อยคำ และสัมผัส มักเขียนเป็นวรรค ๆ บท ๆ เพื่อแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

การจัดพิมพ์ หมายถึง การจัดทำลักษณะรูปเล่ม กระดาษ การเย็บเล่ม ชนิดของปก

ภาพประกอบ ตัวอักษรที่ใช้ และรวมถึงราคาที่กำหนดไว้ด้วย

เนื้อหา หมายถึง ข้อความ สาระ เรื่องราวที่ปรากฏในหนังสือกลอนเปล่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่างานสำรวจ หรืองานวิจัยเกี่ยวกับหนังสือกลอนเปล่านั้น ยังไม่มีผู้ใดจัดทำขึ้น คงมีแต่งานวิจัยที่นับเนื่องเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ มีลักษณะเนื้อหาแยกออกเป็น 3 ลักษณะคือ งานวิจัยที่เกี่ยวกับหนังสือสำหรับเยาวชน งานวิจัยเกี่ยวกับงานร้อยกรอง และงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดพิมพ์หนังสือ

งานวิจัยเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเยาวชน

ในปี 2527 นิสา ชูโต กล่อมจิตต์ พลายเวช และกานต์มณี ศักดิ์เจริญ ได้วิจัยเรื่องหนังสืออ่านสำหรับเยาวชน พบว่ากวีนิพนธ์เป็นหนังสือที่ผลิตเป็นรูปเล่มจำหน่ายจำนวนน้อยที่สุดในช่วงเวลา 3 ปี (2524 - 2526) มีเพียง 41 เรื่อง (4.6%) ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่น้อยมาก ในช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2526 มีงานกวีนิพนธ์ผลิตในรูปเล่มเป็นจำนวนสูงขึ้นจาก 10 เรื่อง เป็น 23 เรื่อง ลักษณะการประพันธ์กวีนิพนธ์ในช่วงนี้ ส่วนใหญ่เป็นการประพันธ์ คำกลอน สักวา กลอนเปล่า และโคลงสี่

ในปี 2528 จินตนา เกษรบัวขาว ได้ศึกษาเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาคุณค่าคุณธรรมที่ปรากฏในหนังสือสำหรับวัยรุ่นประเภทบันเทิงคดีที่พิมพ์ในระหว่างเดือน มกราคม 2524 ถึง สิงหาคม 2526 โดยไม่รวมหนังสือแปล นิทาน และตำนาน จำนวน 38 เล่ม ผลปรากฏว่าคุณธรรมหลักที่ปรากฏในเรื่องมากที่สุดคือ การให้ความเมตตา กรุณา การคบคนดีเป็นมิตร ความซื่อสัตย์สุจริต คุณธรรมที่ไม่ปรากฏเลยได้แก่ การไม่ทำร้ายร่างกาย ไม่โลภลักขโมย ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่พูดเท็จ ไม่เล่นการพนัน ละอายและเกรงกลัวต่อการทำความชั่ว การมีระเบียบวินัย ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความประหยัด กตัญญู กตเวที ความสุภาพอ่อนน้อม ความสามัคคี ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

งานวิจัยเกี่ยวกับร้อยกรอง

ในปี 2518 อวยพร มลิณทางกูร ศึกษารวบรวมเรื่อง "ลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึง 2501" โดยได้รวบรวมและวิเคราะห์คำประพันธ์ร้อยกรองไทยที่ปรากฏตามวารสารต่าง ๆ เพื่อสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างคำประพันธ์ร้อยกรองนั้น ๆ กับสภาพสังคม โดยเปรียบเทียบกับคำประพันธ์ร้อยกรองก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และศึกษาวิวัฒนาการของผลงานเหล่านั้นเรื่อยมาจนถึง พ.ศ. 2501 ซึ่งเป็นช่วงที่คำประพันธ์ร้อยกรองรุ่งเรืองที่สุด หลักการวิเคราะห์นั้น ใช้การศึกษาผลงานของผู้ประพันธ์แต่ละคนโดยละเอียดประกอบกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ทฤษฎีการวิจารณ์วรรณกรรม รวมทั้งประวัติชีวิตของผู้ประพันธ์เหล่านั้น โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 4 ช่วง ได้แก่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (2475 - 2488) ระหว่างสงครามโลกและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (2485 - 2490) และยุครุ่งเรืองแห่งวรรณกรรมร้อยกรอง (2490 - 2501) ผลการวิจัยปรากฏว่ายุครุ่งเรืองแห่งวรรณกรรมร้อยกรองนั้น มีอายุที่บ้านเมืองสงบเรียบร้อย หากเป็นยุคที่สังคมไทยมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง เห็นโทษจากสังคมไทยช่วง พ.ศ. 2492 - 2495 และ พ.ศ. 2498 - 2501

ในปี 2520 สันธชัย สุขสว่าง ศึกษาวเคราะห์เนื้อหา รูปแบบ และศึกษาเนื้อหาในแนวปรัชญาและสังคมวิทยา รวมทั้งสิ่งที่มียุทธศาสตร์การสร้างวรรณกรรมของ จาง แซ่ตั้ง ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า เนื้อหาวรรณกรรมของ จาง แซ่ตั้ง ประกอบด้วยความสัมพันธ์ในครอบครัว ชุมชนชาติของเด็ก สภาพสังคม และสุนทรียภาพ โดยรูปแบบวรรณกรรมประกอบด้วยกลุ่มคำและประโยค ทั้งที่คำหนึ่งและไม่ว่าคำหนึ่งถึงตำแหน่งที่ค้ำบนหน้ากระดาษ วรรณกรรมของจาง แซ่ตั้ง มีคุณค่าทางปรัชญาและสังคมวิทยา สิ่งที่มียุทธศาสตร์การสร้างวรรณกรรมคือปรัชญาเหลาจื้อและสภาพสังคมไทย จาง แซ่ตั้ง เป็นผู้นำรูปแบบและแนวคิดใหม่ ๆ มาสู่วรรณกรรมไทย

ในปี 2523 สุนทรี เฉลิมพงศธร ศึกษารวบรวมเรื่อง "ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับวรรณกรรมร้อยกรองไทย" โดยการใช้แบบสอบถามทั้งแบบมาตราส่วนประเมินค่า

และแบบให้คอมโดยเสรี ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตการศึกษา 12 จำนวน 400 คน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน เลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานและทดสอบค่าที (T) ผลการวิจัยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ชอบอ่านวรรณกรรมร้อยกรองไทย เพราะมีคุณค่ามาก นักเรียนมีการอ่านร้อยกรองจากแหล่งอื่น ๆ นอกจากหนังสือเรียนในระดับน้อย นักเรียนเสนอแนะว่าควรมีการส่งเสริมการแข่งวรรณกรรมร้อยกรองไทยต่อไป ในค่านี้นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าวรรณกรรมร้อยกรองโบราณมีความไพเราะ และให้คติสอนใจมากกว่าวรรณกรรมปัจจุบัน ปัญหาที่นักเรียนประสบมากที่สุดในการศึกษาวรรณกรรมร้อยกรองไทย คือ อ่านแล้วไม่สามารถเข้าใจความหมายที่แท้จริงของคำประพันธ์

ในปี 2525 ปรานี เพชรแก้ว ได้ทำวิจัยเรื่อง "ความสนใจในการอ่านวรรณกรรมร้อยกรองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีวิทยาลัยครูภาคใต้" โดยใช้วิธีการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล เช่นเดียวกับ สุนทรী เฉลิมพงศ์พร แต่ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีของวิทยาลัยครูภาคใต้ 5 แห่ง จำนวน 300 คน ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาหญิงมีความสนใจในการอ่านวรรณกรรมร้อยกรองมาก และบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความสนใจของนักศึกษามากคือ ครู อาจารย์ ส่วนแหล่งค้นคว้าที่นักศึกษาใช้ในการอ่านวรรณกรรมร้อยกรอง คือห้องสมุดของวิทยาลัยเอง นักศึกษาเห็นว่าคุณค่าที่ได้รับจากการอ่านวรรณกรรมร้อยกรองคือ ทำให้เกิดความชื่นชมในความไพเราะ และความงดงามของภาษา ได้รับความรู้ แง่คิด คติชีวิต และคุณค่าด้านต่าง ๆ มาก นักศึกษาชอบคำประพันธ์ ประเภทกลอน และโคลงมาก แนวคิดในวรรณกรรมร้อยกรองที่นักศึกษาชอบคือแนวคิดสะท้อนภาพสังคม การเมือง และเหตุการณ์ปัจจุบันต่าง ๆ

ในปี 2526 สุกิศา คุปตารักษ์ ได้ศึกษาวิเคราะห์บทร้อยกรองของนายผี ซึ่งแต่งขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2484 ถึง พ.ศ. 2502 จำนวน 250 บท เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ (Form) ท่วงทำนองเขียน (Style) ในค่านการใช้ถ้อยคำ และโวหาร รวมทั้งแนวความคิดที่ปรากฏในบทร้อยกรอง โดยการศึกษาชีวิตและผลงานของนายผี จากเอกสารและการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความสัมพันธ์กับนายผี ศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโดยละเอียด รวมทั้งศึกษาสภาพเหตุการณ์การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม สมัย พ.ศ. 2481 ถึง พ.ศ. 2502 นำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการ

วิเคราะห์ ผลการวิจัยปรากฏว่า รูปแบบร้อยกรองที่นายผีเลือกใช้ในการประพันธ์ทั้งรูปแบบร้อยกรองที่มีมาแต่โบราณ และรูปแบบร้อยกรองที่นายผี คิดขึ้นโดยอาศัยการดัดแปลงจากรูปแบบที่มีอยู่เดิม และดัดแปลงจากรูปแบบของต่างประเทศ แนวความคิดและเนื้อหาที่ปรากฏเน้นหนักในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ในปี 2527 สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา ได้ศึกษาลักษณะของกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ จากงานของอังคาร กัลยาณพงศ์ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ และสุจิตต์ วงษ์เทศ อันเป็นการศึกษาลักษณะของกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ จากงานของกวีร่วมสมัยทั้ง 3 ท่าน โดยการศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อชี้ให้เห็นธรรมชาติของศิลปะการประพันธ์ร้อยกรองของไทย ผลของการศึกษาวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นความสำคัญของ "ชนบ" (Convention) วรรณคดีไทย ที่มีผลต่อ "นวลักษณ์" (Modernity) ในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่

Richard F. Abrahamson (1986: 451A-452A) ได้สำรวจความชอบในคำประพันธ์ของนักเรียนระดับ 7, 8 และ 9 จำนวน 375 คน เพื่อศึกษาว่าคำประพันธ์ชนิดใดที่ทำให้นักเรียนได้รับความเพลิดเพลินสนุกสนานที่สุดและวิเคราะห์คำประพันธ์ที่เป็นที่นิยมกันมากที่สุด โดยพิจารณาประเภท เนื้อหา รวมถึงองค์ประกอบบางอย่างของคำประพันธ์แล้ว เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความชอบของนักเรียนแต่ละระดับ และเปรียบเทียบความแตกต่างในความชอบเมื่อใช้วิธีการสอนต่างกัน ผลของการสำรวจพบว่า ไม่มีความแตกต่างในความชอบระหว่างเพศ หรือระดับชั้นของผู้เรียน แต่มีความแตกต่างที่สำคัญทางสถิติ ระหว่างคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนใน 3 รูปแบบของการสอน นักเรียนจะชอบอ่านคำประพันธ์มากกว่าฟังหรือฟังและอ่านไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้นักเรียนจะชอบจังหวะ รูปแบบของการเล่าที่สนุกสนานของบทประพันธ์ และเนื้อหาที่มาจากประสบการณ์ที่คุ้นเคยในชีวิตประจำวันมากกว่า ความคุ้นเคยกับคำประพันธ์ครั้งก่อน ๆ ไม่มีอิทธิพลต่อความชอบของนักเรียนแต่อย่างใด นักเรียนพร้อมที่จะยอมรับรูปแบบคำประพันธ์ใหม่ ๆ ที่มีเนื้อหาสาระที่พวกเขาสนใจ

งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดพิมพ์หนังสือ

ในปี 2518 ชูศรี กาลวันทวนิช ได้ศึกษาพัฒนาการของหนังสือปกอ่อนในประเทศไทย พบว่าการพิมพ์หนังสือในประเทศไทยในสมัยแรก พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์เท่านั้นที่ทรงจัดพิมพ์หนังสือ โดยจัดพิมพ์เป็นหนังสือปกแข็ง เกิดทองคำยลวดลายวิจิตรงดงาม ต่อมาเมื่อบุคคลทั่วไปต้องการพิมพ์หนังสือ จะจัดพิมพ์หนังสือส่วนหนึ่งเป็นหนังสือปกแข็ง เกิดทองคำยลวดลายวิจิตรงดงามเพื่อแจกในโอกาสต่าง ๆ อีกส่วนหนึ่งจัดพิมพ์เป็นหนังสือปกอ่อนเพื่อจำหน่ายในราคาถูก การจัดพิมพ์หนังสือปกอ่อนในประเทศไทย เริ่มในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้จัดทำมุ่งผลิตหนังสือให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยสามารถหาซื้อได้ในราคาไม่แพง ส่วนการเรียงพิมพ์และการวางรูปเล่มยังคงเหมือนหนังสือปกแข็ง ในคาน้ำเหนื่อหาหนังสือปกอ่อนในยุคเฒ่าเฒ่าเนื้อเรื่องจากสมุดไทยมาจัดพิมพ์ ต่อมาเริ่มมีการแต่งเรื่องขึ้นใหม่ และนำเรื่องที่เคยลงในวารสารต่าง ๆ มารวมจัดพิมพ์ในรูปเล่มหนังสือปกอ่อน แยกเป็นประเภทบันเทิงคดีและสารคดีเป็นเล่ม ๆ ไป

Bonnie Ruth Baker Thorne (1976 : 7709 -A) ได้ศึกษาสิ่งพิมพ์ของสำนักพิมพ์รอยครอฟท์ (Roycroft Shop) ในช่วง ค.ศ. 1893 - 1915 พบว่าสิ่งพิมพ์ที่สำนักพิมพ์นี้ได้จัดพิมพ์ขึ้นมีคุณค่าทางศิลปะ ซึ่งสะท้อนให้เห็นศิลปะความงามในสมัยกลาง การจัดรูปเล่มที่สวยงาม การออกแบบหน้าปก ตัวอักษร ภาพประกอบ ขนาด การเรียงหน้า และการจัดพิมพ์ออกแบบโดยศิลปินผู้มีชื่อเสียงในยุคนั้น และหนังสือทุกเล่มจะพิมพ์จำนวนจำกัดหนึ่งในสามของสิ่งพิมพ์ในยุคนั้นผลิตโดยสำนักพิมพ์เคลมสก็อท (Kelmscott Press) พบว่ากลุ่มผู้จัดพิมพ์หนังสือของทั้งสองสำนักพิมพ์เป็นศิลปินผู้มีชื่อเสียงและช่างฝีมือ การผลิตหนังสือจะเน้นที่ศิลปะในการออกแบบรูปเล่มของหนังสือ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการออกแบบหนังสือให้มีรูปเล่มสวยงามในปัจจุบัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากงานวิจัยที่ยกมากล่าวข้างต้น จะเห็นว่า ในงานวิจัยที่เกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็กเยาวชน เป็นการวิจัยหนังสือสำหรับเด็กเยาวชนทุกประเภทรวมกัน มิได้แยกหนังสือสำหรับเด็กเยาวชนประเภทใดประเภทหนึ่งมาศึกษาโดยละเอียด และเป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาจำนวน เนื้อหาค้นคว้า ๆ ที่ปรากฏในหนังสือสำหรับเด็กเยาวชน ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวกับร้อยกรอง สามารถแบ่งเป็นการศึกษาใน 2 ลักษณะคือ ลักษณะแรกเป็นการศึกษาเนื้อหา และรูปแบบของงานเขียนร้อยกรองในวงปีหนึ่ง ๆ หรือศึกษายผลงานเขียนของนักเขียนคนใดคนหนึ่ง ลักษณะที่สอง เป็นการศึกษาในเรื่องความคิดเห็นของผู้อ่านงานร้อยกรอง ในระดับการศึกษาต่าง ๆ และในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดพิมพ์หนังสือ เป็นการศึกษาถึงพัฒนาการของการจัดพิมพ์หนังสือในอดีตที่มีอิทธิพลต่อการจัดพิมพ์หนังสือในปัจจุบันในเรื่องการออกแบบ และตกแต่งรูปแบบอย่างสวยงาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย